

Intermezzo:

Staaroperatie bij Wouter, de broer van Ernst 4

In 1599 is er een staaroperatie uitgevoerd bij een Wolter van de Lawick. Deze Wolter is naar alle waarschijnlijkheid Wouter, de broer van Ernst 4. Over deze operatie staat een stukje in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde uit 1939. Dit stuk, geschreven door G. van Roekel, heb ik hieronder volledig weergegeven.

EEN STAAR-OPERATIE IN 1599¹⁸

Zeer merkwaardig is een contract van 5 Januari 1599, dat werd aangegaan tussen WOLTER VAN DER LAWICK en de chirurgijn WILHEM HILLSINGH, waarbij de laatstgenoemde zich verbond den edelman tegen een bepaalde beloning van de staar te genezen.

Deze overeenkomst, die heel uitvoerig is gesteld, zegt onder meer, dat de meester WILHEM HILLSINGH “heeft aengenomen ende belooft den edelen erinfesten VAN DER LAWICK die schel ofte vluys van sijn oge te nemen ende hem siende te maken so het Godt almechtich beliefft, wel verstaende, dat meyster WILHEM mit dit warck in Godes naem beginnen sal binnen vyer ofte vijf dagen, te weten den eersten claren dach daertoe dienende, ende meyster WILHEM sal voor sijn meysterloon hebben, so haest als dat vlyus ofte schel van de oge genomen sal wesen en dat WOLTER VAN DER LAWICK sal spreekken: ”ick kan weder met mijn oge sien” ende bekennen die man of die ruyt van dat glas offte eenige andere dingen daer sijn Edele kennisse van kan dragen offte marcken, alsdan sal WOLTER VAN DER LAWICK gehouden wesen op te leggen ende te betalen aen meyster WILHEM die somme van vijftien carolus guldens ende twyntich stuver Brabants ende noch twee gelijcke guldens voor meyster WILHEMS huysvrau ende daerna so het gesicht continueert ende goed blijft tot ien de maent Maart anno 1599, so sal WOLTER VAN DER LAWICK noch gehouden wesen aen meyster WILHEM te betalen noch gelijcke vijftien carolus guldens, waermet meyster WILHEM alsdan voldaan ende betaelt syn sal”.

De operatie schijnt goed gelukt te zijn. Onder het contract wordt aangetroffen een door de chirurgijn ondertekende verklaring, dat hij het honorarium ten volle heeft ontvangen.

Afbeelding van een staarsteek operatie.
(bron: R.H.C Zegers, Ned. Tijdschr Geneeskd, 2005; 149:2927-32)

Wouter heeft nog geleefd tot 1624, dus hij heeft nog geruime tijd profijt kunnen hebben van zijn staaroperatie.

In die tijd bestond de techniek van de staaroperatie uit het kantelen en naar beneden drukken van de vertroebelde lens met behulp van een lancet en een stompe naald. De lens werd zo uit de zichtlijn gedrukt, maar niet verwijderd. Deze operatie werd staarsteek genoemd en was al rond het begin van onze jaartelling bekend. Bij deze operatie moest de staarlijder vlak voor de zogenaamde staarsteker zitten, en werd zijn hoofd vastgehouden door een derde persoon. Aangezien men in die tijd nog geen verdoving kende, was de techniek behoorlijk pijnlijk¹⁹.

Meester Wilhem verdiende met de staaroperatie dus 32 Carolusguldens en 20 Brabantse stuivers. In 1526 werd bepaald dat 1 Carolusgulden 20 stuivers waard was²⁰, maar deze verhouding is daarna niet altijd constant gebleven. Als we wel van deze verhouding uitgaan, verdiende Wilhem dus 33 Carolusguldens oftewel 660 stuivers. In 1595 verdiende een timmerman 8 stuivers per dag, dus komt het honorarium van Wilhem overeen met ongeveer 80 dagen werken voor een timmerman. Voor die 8 stuivers kon de timmerman ca. 10 liter bier of ruim 10 kg rogge kopen²¹. Uitgaande van een huidige prijs^A van €2/liter voor bier en €1/kg voor graan, verdiende een timmerman tussen de €10 en €16 per dag, en verdiende Wilhem tussen de €800 en €1300 voor de operatie. Anderzijds was de prijs van één morgen landbouwgrond (ca. 0.85 ha^B) tussen de 150 en 300 carolusguldens²². Bij een huidige landbouwgrondprijs van €5 per m² leidt dit tot een dagloon voor de timmerman ergens tussen de €55 en €115, en zouden de verdiensten van Wilhem ongeveer €4.600 tot €9.400 zijn geweest.

We kunnen hieruit ook concluderen dat de prijs van levensmiddelen in verhouding tot de prijs van landbouwgrond in 1600 beduidend hoger was dan nu.

Het is uit het contract niet duidelijk waarom een gedeelte van de betaling aan de vrouw van meester Wilhem moest worden gedaan. Mogelijk was zij degene die Wouter tijdens de operatie moest vasthouden.

A Hier is ongeveer het prijspeil van 2016 gehanteerd.

B De oppervlaktemaat 1 morgen was in Gelre ca 0.86 ha, en in Delfland ca. 0.85 ha. (bron: [nl.wikipedia.org/wiki/Morgen_\(oppervlaktemaat\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Morgen_(oppervlaktemaat)))